

Јасмина Кнежевић
knezevic.jasmina71@gmail.com

061.27:027.022
027.1:929 Ценић В.

Александра Антић
alexandraantic66@gmail.com
Јавна библиотека „Бора Станковић” Врање

ЛЕГАТ ВЕРЕ ЦЕНИЋ У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА ВРАЊА

Сажетак: У раду се говори о значају културног наслеђа једне заједнице као кључног елемента идентитета, историјског континуитета и културног развоја; очувању и валоризацији културне баштине као приоритета у раду библиотека, музеја и архива, као институција које имају задатак да заштите, документују и учине доступним вредна културна добра. У том контексту, истакнуто је да легати играју значајну улогу као збирке књига, рукописа, личних докумената и других артефаката, који носе научну, историјску и културну вредност. Приказан је један од значајних примера заштите културног наслеђа – Легат Вере Ценић, који се чува у Библиотеци „Бора Станковић” у Врању. Лична библиотека Вере Ценић, књижевнице, професорке, педагога, поклоњена је Библиотеци 2022. године и представља вредан извор за проучавање културних и друштвених токова 20. века. Циљ овог рада је да анализира улогу овог легата у заштити културног наслеђа, значај његовог очувања, улогу библиотеке у обезбеђивању трајне доступности овог фонда. Посебан акценат биће стављен на значај легата у едукативном и истраживачком контексту.

Кључне речи: Библиотека „Бора Станковић”, Вера Ценић, легат, културно наслеђе, културна баштина, каталог, изложба.

Улога и значај легата у очувању културне баштине

Културна баштина представља динамичну категорију која обухвата материјалне и нематеријалне вредности настале кроз историјске, социјалне и културне процесе. Институција легата, као посебан механизам преноса културног наслеђа, омогућава очување личних и интелектуалних заоставштина појединаца од значаја за друштво, интегришући их у институционалне фондове

ради даље заштите, изучавања и промоције. Легати чине важан део библиотечке и архивске грађе, а њихова улога у контексту заштите културне баштине обухвата не само конзервацију и дигитализацију, већ и континуирано интерпретирање и активирање садржаја у савременом културном и научном контексту. Појам легата има правне, културолошке и друштвене димензије.¹ Док је у правном смислу реч о завештавању одређене имовине, укључујући и културне добробити, његов значај се осликава у концепту баштине као живог процеса који обликује идентитет заједнице.² Баштина није статична, већ зависи од избора шта ће бити очувано и пренето будућим генерацијама, што указује на активну улогу институција које управљају легатима. У том контексту, легати нису само библиотечки фондови, већ представљају симболичке и културне артефакте који одражавају вредности времена у коме су настали.

Библиотеке имају централну улогу у чувању и интерпретацији легата. Кроз каталогизацију, конзервацију, дигитализацију и јавну доступност грађе, оне осигуравају да ове збирке остану релевантне и доступне истраживачима, студентима и широј јавности. Дигитализација, као савремени облик заштите културног наслеђа, омогућава очување оригиналних докумената, али и њихову широку употребу у истраживачке и едукативне сврхе. Овакви процеси претварају легате у активне ресурсе за културно и научно стваралаштво.

Легат Вере Ценић, који се чува у Библиотеци „Бора Станковић” у Врању, представља значајан пример како индивидуална заоставштина може постати важан културни ресурс. Ова збирка садржи драгоцене примере књижевних, научних и уметничких радова који сведоче о историјском и културном контексту 20. века. Његов значај превазилази локалне оквире јер доприноси ширем разумевању интелектуалних и културних процеса који су обликовали Србију и Балкан. Улога овог легата у заштити културне баштине огледа се у више аспеката: он пружа истра-

---

¹ Јадранка Божић, „Легати у културној политици Републике Србије”. (докторска дис., Факултет политичких наука, Београд, 2019), 14.

² Светлана Мирчов, „Библиотеке целине и библиотеке легати”, *Гласник Народне дигиталне Србије* год. 6, бр. 1 (2004): 11–16.

живачима јединствене изворе за изучавање културе и историје, омогућава стручној јавности увид у развој књижевности и уметности, али и служи као подстицај за нова истраживања и интерпретације. Захваљујући институционалној подршци Библиотеке „Бора Станковић”, Легат Вере Ценић остаје активан елемент културне баштине, повезујући прошлост и будућност кроз очување, промоцију и едукацију.

У раду се анализира значај Легата Вере Ценић у функцији заштите културног наслеђа, истражујући методе очувања, процес дигитализације, каталогизацију и његову примену у културним и научним пројектима. Кроз мултидисциплинарни приступ, биће истакнута улога библиотеке као чувара културног памћења и начини на које легат доприноси ширем разумевању и очувању културне баштине.³

Лична библиотека Вере Ценић: преглед грађе и њен значај

Културна историја Врања, посебно од ослобођења од Отоманске империје 1878. године, обилује значајним ствараоцима који су обликовали духовни и културни идентитет града. Међу њима, Вера Ценић (1930–2020)⁴ заузима истакнуто место као прва жена

³ Нада Арбутина. *Лејати у библиотеци* (докторска дис., Филолошки факултет, Београд, 2016), 4.

⁴ Вера Ценић (1930–2020) рођена је у Врању, где је завршила основну школу и гимназију. Студије југословенске књижевности и српскохрватског језика уписала је на Филолошком факултету у Београду, где је касније и магистрирала и докторирала, поставши прва жена доктор наука из области књижевности у Врању. Њена младост била је обележена трагичним искуством заточеништва на Голом отоку, где је послата због својих дневничких записа и љубави према руској књижевности и филму. Ова траума оставила је дубок траг на њен живот и каснији књижевни рад, а детаљно је описана у њеним романима „Кањец филма” и „Иста прича”. Професионалну каријеру провела је у просвети, радећи као професор језика и књижевности у врањским образовним институцијама, укључујући Педагошку академију „Иво Андрић”, претечу данашњег Педагошког факултета. Била је оснивач Књижевне заједнице „Борисав Станковић” и идејни покретач манифестације „Борина недеља”. Њени научни и књижевни радови укључују студије о часописима југа Србије, монографије о Борисаву Станковићу, као и реторичке приручнике. Добитница бројних признања, међу којима су Повеља „Борисав Станковић”, градско признање „31. јануар”

доктор наука у Врању, књижевница и професорка која је својим радом оставила дубок траг у културном животу града. Интелектом, индивидуалношћу, хиперсензитивним карактером и саосећањем, са којим је посматрала и описивала људе и друштвене појаве, издвојила се из локалне средине и ставила у ред значајнијих српских књижевница. Осим по професури и књигама, врањска чаршија ће је памтити као хуманисту, хероину, жену која је часно носила свој примарни идентитет. Из вишедеценијске посвећености књизи, образовању и култури, изродила се, пробраним читалачким и професионалним укусом формирана, вредна лична библиотека, збирка проткана њеним животним искуством и опредељењем. У циљу трајног очувања, заштите и доступности, као и даљег проучавања јединственог књижевног стваралаштва и врло живописног и богатог живота Vere Ценић, њена породица одлучила је да књиге, часописе, те личну архиву са фотографијама из културне историје Врања, поклони Библиотеци „Бора Станковић”.

Легат Vere Ценић састоји се из 1827 наслова монографских публикација (1830 јединица), 99 наслова серијских публикација (1512 свезака), великог броја фотографија и личних предмета (радни сто, столица, писаћа машина...). Осим по обиму, ова збирка значајна је и по томе што представља сведочанство о животу, каријери, једној књижевној и културној епохи и стваралаштву жене која је „врањски космополита; до краја живота тврда у истинољубивости и естетском доживљају; верна слободи, тј. сва је била слобода”.⁵ Прелиставањем књига које су биле сложене у Верином радном и животном простору могу се извести недвосмислени закључци о историји читања власнице, њеном карактеру, убеђењима, животној филозофији, али и о знатно ширем културном и друштвеном контексту. Како знамо да се ради о истакнутом ствараоцу, Верина лична библиотека представља важну тачку сагледавања уметничких и научних подстицаја, извора, утицаја и услова у којима је настајало њено властито дело.

и Повеља Педагошког факултета у Врању. Њена личност и рад оставили су неизбрисив траг у културном пејзажу Врања и шире. Извор: https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%9B (приступљено 15. 6. 2025).

⁵ Сунчица Денић, *Вера* (Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић”, 2020), 12.

С обзиром на то да је Верина легатска збирка конципирана према њеном образовању и интересовању, није тешко закључити да највећи део те збирке чине књиге из области књижевности (960) и књижевне критике (482), потом из друштвених наука (90), филозофије и психологије (74), историје и географије (99), а само неколико наслова припада природним наукама. Профил библиотеке Вере Ценић обухвата најпре дела од Акутагава Рјуносуеа (представника јапанског модернизма) и Марка Твена (представника америчког реализма), преко европских симболиста (Бодлер, Рембо, Блок), реалиста (Балзак, Флобер, Тургенев, Достојевски, Толстој...) и соцреалиста (Горки, Шолохов...), до модерне српске књижевности, чији представници (Андрић, Црњански, Селимовић, Станковић, Јосић Вишњић, Ђосић, Павић...) заузимају значајно место у овој свеобухватној збирци. Очигледно је да су у Вериној библиотеци заступљени разни жанрови (романи, есеји, кратка проза, поезија, мемоари), што говори да су њена књижевна и уопште интелектуална интересовања била разнолика. Анализирајући састав легатске збирке, уочава се неколико очигледних аналогичности, између стваралаштва појединих аутора (оних које је Вера читала), њихових наслова и живота, са једне, и стваралаштва Вере Ценић, са друге стране: „...највећи део светске поезије и мудрих мисли знала сам напамет као гимназијалка. Читала сам тада нарочито руске писце, Достојевског најпре, али и Пруста и Џојса, као што сам читала грчке трагичаре и југословенске романописце. Читала сам Лењина и Маркса... Могуће је, често мислим, да ме је немо говорење песама светских, нарочито руских класика, спасило затворскога пакла”⁶ Овакав профил библиотеке одражава интелектуална интересовања Вере Ценић и омогућава проучавање њеног личног читања, као и утицаја који су обликовали њен стваралачки и научни рад.

Посебно место у легатској библиотеци Вере Ценић заузимају завичајни писци, пре свих Бора Станковић: „Бором је почела, бранећи своје научне тезе, оснивајући, заједно са тадашњом културном и политичком елитом Врања, ‘Борину недељу’,⁷ на којој

⁶ Исто, стр. 23.

⁷ „Борина недеља” једна је од најстаријих књижевних манифестација у Србији, која се сваког марта одржава у Врању. Ова седмодневна манифестација

је скоро пола века присуствовала и учествовала. Награђена Повељом „Борисав Станковић”, потврђивала је до краја живота да верује Бориној метафори и мантафи”.⁸ Сама Вера је о томе говорила: „Моје научно дело везано је за Бору, цео мој живот прожет је Бором и његовим ненадмашним делом... Са завичајним књижевницима остала сам добар пријатељ”.⁹

У Легату Вере Ценић посебну вредност имају књиге са ауторским посветама, којих има 283. „Посвете су лични и историјски документи који сведоче о књижевним и пријатељским везама.”¹⁰ Књиге је добијала од супруга Градимира Ценића, пријатеља и сарадника, међу којима су многи значајни књижевници и културни радници. Посвете су важан траг о историјском тренутку у којем су настале, као и о интересовањима и књижевним везама Вере Ценић. Оне нам откривају однос између дародавца и примаоца, а сам чин поклањања књига добија додатну вредност кроз личне поруке. Ови записи пружају увид у културне и интелектуалне кругове друге половине 20. и почетка 21. века, што Легат Вере Ценић чини још значајнијим за проучавање културне историје Србије, а њихово чување и проучавање у оквиру легата представља значајан допринос заштити и интерпретацији културног наслеђа.

Поред монографских публикација, Легат Вере Ценић садржи 99 наслова часописа који обухватају значајне књижевне, културне и научне публикације из Србије и региона. Укупан број

посвећена је најпознатијем Врањанцу Борисаву Станковићу, највећем српском реалисти и родоначелнику модерног српског романа, приповедачу, драматургу, романијеру, великом песнику младости, љубави, пролазности живота и људске трагике. Прва Борина недеља одржана је 1967. године, на иницијативу групе ентузијаста који су лично познавали Бору Станковића и дивили се његовом делу. Од тада, сваког марта, књижевници се окупљају у Врању, како би уз промоцију књига и књижевне вечери очували сећање на великана српске књижевности и његова ремек-дела.

⁸ Денић, *Вера*, 8.

⁹ Исто, стр. 31.

¹⁰ Марија Шаровић, Нарциса Алексић и Драгана Благојевић, „Бескрајна прича о пиротским легатима”, у *Лејати и диглиошке целине: зборник радова*, ур. Татјана Брзуловић Станисављевић и Мирко Демић, (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић”), 316.

свезака износи 1512, а публикације потичу из периода од 1921. до 2020. године. Међу насловима се издвајају: *Лейойис Мајицие српске*, *Српски књижевни гласник*, *Књижевност*, *Градина*, *Савременик*... Ови часописи представљају темељне изворе за проучавање књижевне критике, културних дебата и интелектуалних дискусија које су обликовале српску културну сцену 20. века.

Легат садржи значајан број личних докумената Вере Ценић, укључујући њену кореспонденцију са колегама, сарадницима и институцијама. Такође, у Легату се налази и неколико ауторских рукописа, међу којима су белешке за њене књиге, есеји, записници са научних скупова и други радни материјали. Ова грађа је посебно вредна за истраживаче који се баве њеним стваралаштвом и развојем културних институција у Врању.

Прегледом легатске грађе стиче се аналитичка рефлексивна о њеном значају у савременом друштву и будућим перспективама њихове заштите и промоције. Темељан осврт показује да ова збирка има вишеструку вредност – научну, културну, едукативну, историјску, истраживачку, компаративну. Очување и промоција легатског фонда, популаризација кроз изложбе, научне скупове и културне програме, повезивање са другим институцијама ради размене знања и искустава са сличним збиркама и стварање услова за даље истраживање и проучавање легата представљају важан задатак Библиотеке „Бора Станковић”. Ове активности су од круцијалног значаја и оне вредну библиотечку целину интегришу у савремене токове библиотечко-информационе науке.

Један од кључних аспеката значаја Легата Вере Ценић је његов допринос образовању и културној едукацији. Кроз овај легат, младе генерације могу се упознати са значајем књижевности, уметности и интелектуалних токова који су обликовали културну баштину Србије. Кроз истраживање материјала из легата (књижевних часописа, есеја, критике), ученици, студенти и истраживачи могу боље разумети улогу интелектуалаца, уметника и културних радника у друштвеном и културном животу.

Улога Библиотеке „Бора Станковић” у заштити културног наслеђа

Легат Вере Ценић представља изузетан пример како лична заоставштина може постати значајан ресурс за академска истраживања, културну афирмацију и едукацију. Његов допринос културној историји и наслеђу огледа се у интеграцији прошлости и будућности, афирмишући вредности које повезују локалну и глобалну културну заједницу.

Библиотека „Бора Станковић” има кључну улогу у очувању, обради и презентовању легатске збирке, примењујући савремене библиотечке праксе. Каталогизација и дигитализација легата омогућавају једноставан приступ и претрагу материјала, као и његову дугорочну заштиту и глобалну доступност. Ови процеси, не само да умањују ризик од физичког оштећења оригинала, већ и омогућавају истраживачима широм света да користе овај значајан фонд у својим научним и културним пројектима.

Као чувар културног идентитета, Легат Вере Ценић представља симбол културне свести и трајну вредност заједнице. Очување и промоција овог фонда осигуравају да културне и друштвене вредности које је Вера Ценић неговала остану део колективног памћења будућих генерација. Изложбе, публикације и културни програми који се организују у оквиру Библиотеке „Бора Станковић” доприносе видљивости Легата и омогућавају његову динамичну комуникацију са различитим групама корисника.

Заштита и очување Легата Вере Ценић представља кључни задатак библиотеке и библиотекара јер сваки предмет у збирци нема само материјалну вредност, већ је носилац културног идентитета и историјског наслеђа.¹¹ Очувањем свих елемената легата омогућава се да будуће генерације имају приступ вредним изворима који могу допринети разумевању прошлих времена и културних токова. Прво, легат има кључну улогу у очувању културног идентитета. Кроз књиге, рукописе, фотографије, предмете и документе који чине легат, очувана је спона између прошлих и садашњих генерација. Материјали у легату омогућавају разу-

---

¹¹ Борјанка Трајковић, *Библиотека и културно наслеђе* (Сомбор: Педагошки факултет, 2016), 56.

меваће историјских, друштвених и културних промена, као и идеја које су обликовале друштво и културу тог времена. Други значајан аспект легата је његова доступност истраживачима, културним радницима и широј јавности.

Каталогизација, дигитализација и заштита грађе

Каталогизација је кључни процес у стручној обради легата, јер осигурава систематичан приступ грађи и олакшава њену претрагу. Библиотека „Бора Станковић” применила је савремене библиотекарске стандарде у обради Легата Вере Ценић, укључујући: опис и класификацију према Универзалној децималној класификацији (УДК); ауторски и насловни приступ у библиографским записима; тематске одреднице ради лакше претраге и евидентирање публикација у електронском каталогу. Овај поступак омогућава интеграцију легатске збирке у шире библиотечке системе и њено лакше коришћење у истраживачке сврхе.¹² Посебно је значајно што каталогизација омогућава анализу читања и научног профила власника легата, што може бити драгоцено за истраживаче књижевности, историје и културе.

Дигитализација представља један од најефикаснијих начина заштите и дугорочног очувања легатске грађе. Библиотека „Бора Станковић” је започела процес дигитализације Легата Вере Ценић са циљем да: очува оригиналне примерке од физичког оштећења; омогући лакши и бржи приступ дигиталним копијама; обезбеди глобалну доступност материјала путем дигиталних платформи.

Осим дигитализације легатске грађе, план библиотеке је да креира виртуелни каталог са интерактивним садржајима који би укључивали скениране белешке, маргинације и личне посвете у књигама. Овај приступ не само да помаже у очувању материјала, већ и доприноси бољем разумевању културних и интелектуалних токова који су обликовали српску културну баштину.

---

¹² Нада Арбутина, *Легати у библиотекама* (докторска дис., Филолошки факултет, Београд, 2016), 55.

Штампање публикације *Кашалої Леїаїа др Вере Ценић у врањској Библиоїеци*

Кроз библиотеку једног човека можемо га упознати боље него кроз директан сусрет. Попут слике, библиотека осликава његову интелектуалну биографију, показујући како је растао окружен књигама, које, без грешке, формирају његов портрет. Књиге такође откривају однос са онима који су их поклањали, јер у сваком квалитетном друштву књига је темељни елемент. Посвете у њима често нам говоре више него што бисмо иначе могли сазнати, док истовремено сведоче о повезаности прошлости и садашњости, живих и мртвих, векова и генерација. Зато нико не би требало да каталог књига схвати као обичан списак – онај ко уме да чита, из њега ће ишчитати и оно што је сам власник можда већ заборавио. Ово је једини могући начин да се прича једне библиотеке исприча на основу материјалних трагова живота. Жарко Војновић наводи: „Као што се од разбацаних докумената разборитом систематизацијом мора најпре створити употребљива конструкција која ће се именовати архивом, да би се коначно могла користити како треба, тако се и личне библиотеке морају представити у виду логичне структуре која почива на разумној замисли. Сами власници иначе то готово никада не чине, њима није потребно. Ко се лати тог посла, мора унапред знати шта треба да пружи ономе који ће ту повест покушати да ишчита. Зато овакве књиге имају два пола, један је тај употребни, од њега се свакако у замисли полази, а други је симболички, којим се тај утилитарни превазилази. Метајезик којим каталог књига проговара управо је оно што остаје као додатна вредност која свему даје смисао.”¹³

Кашалої Леїаїа Вере Ценић у врањској Библиоїеци је публикација која библиографски обрађује вредну, легатску збирку књига и периодике, која има свеобухватни, прецизни и информативни карактер. Овај каталог не само да садржи библиографски попис књига, већ и пружа биографске податке о Вери Ценић, детаље из културног и просветног живота локалне зајед-

¹³ Жарко Војновић, „Јарболи наших завичаја”, Александре Антић и Јасмине Кнежевић, *Кашалої Леїаїа Вере Ценић у врањској Библиоїеци* (Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић”, 2023), 26–30.

нице, као и основе за даља истраживања у областима као што су историја књижевности, књижевна критика, теорија књижевности, филологија, лингвистика, завичајна историја и фолклористика. Израда Каталога је резултат двогодишњег рада који је обухватао пријем, разврставање, инвентарисање, стручну обраду и класификацију грађе, као и проверу каталошких записа за монографске и серијске публикације. Структуриран је у две главне целине: монографске публикације и серијске публикације. Монографске публикације су даље подељене на књиге на српском језику и књиге на страним језицима, укључујући руски, француски, енглески, немачки, словеначки, македонски, бугарски, шпански, холандски и италијански. Свака публикација је каталошки обрађена у складу са важећим ISBD стандардима, а каталог је штампан ћиричним писмом, уз азбучни редослед навођења библиографских јединица.

Посебан изазов представљала је обрада посвета на књигама. Вера Ценић је добијала књиге са посветама од бројних књижевника, песника, уредника, критичара, сарадника и чланова породице. Ове посвете носе специфично значење и представљају вредан извор за проучавање њеног живота и односа са савременицима. Каталог садржи регистре који олакшавају претрагу и коришћење збирке. Публиковањем *Каталога Легиона Вере Ценић у врањској Библиотеци*, Библиотека „Бора Станковић” је осигурала трајно очување и доступност ове вредне збирке, пружајући истраживачима, студентима и широј јавности драгоцен извор за даља проучавања и културна дешавања.

Изложба „*Larus argentatus* др Вере Ценић”

Библиотека „Бора Станковић” организовала је изложбу „*Larus argentatus* др Вере Ценић” с циљем да се ода признање значајној личности културног и образовног живота Врања и истовремено презентује вредна културна баштина коју је оставила. Поставка има мултифункционални карактер, при чему се као примарна издваја улога у заштити и промоцији културног наслеђа.¹⁴ Кроз овакву изложбену активност, библиотека делује

¹⁴ Гордана Јовановић, *Културно наслеђе: појам, заштитна, управљање* (Београд: Музеј града Београда, 2018), 15.

као посредник између прошлости и садашњости, омогућавајући корисницима и широј јавности да истраже културни и интелектуални ангажман др Вере Ценић.

Садржај поставке базира се на систематизацији примарних (оригинална, аутентична грађа која директно потиче од аутора) и секундарних (материјали који интерпретирају, анализирају или коментаришу примарне изворе) извора који чине легатску грађу др Вере Ценић. Физички садржај сугерише идеју о интелектуалним вредностима које су биле кључне за развој књижевне, образовне и културне мисли у Врању. Истовремено, изложба функционише као едукативни и информативни ресурс, подстичући културну писменост и критичко разумевање историјских и друштвених процеса. Њена јавна доступност омогућава да легат буде не само предмет чувања, већ и релевантан истраживачки инструмент за изучавање културног идентитета заједнице.

Изложба „*Larus argentatus* др Вере Ценић” представља синтезу личне и интелектуалне баштине, која кроз фотографије, посвете, публикације и друге артефакте осветљава не само живот и рад Вере Ценић, већ и културни контекст у којем је обликовала свој рад. Посетиоци имају прилику да уроне у њен микрокосмос, који одражава културну динамику Врања друге половине 20. века. Поставка документује њен научни и књижевни рад, али истовремено осветљава и њен свакодневни живот, личне везе и посвећеност образовању и културном развоју града. Циљ изложбе је пружање дубоког разумевања интелектуалног наслеђа Вере Ценић, њеног ентузијазма за ширење знања и универзалних вредности које је преносила студентима, колегама и читаоцима. Кроз научне и стручне радове, монографске публикације, текстове у завичајним гласилима, интервјуе и фотоматеријале, посетиоци могу увидети како је сваки сегмент њеног живота утицао на рад и обликовање културног пејзажа свог времена, остављајући трајан утицај на савременике и инспирацију будућим генерацијама. Емотивна функција поставке истиче значај појединца у креирању културног идентитета града и његове интелектуалне заједнице, представљајући омаж Верином животу, раду и посвећености култури Врања. Поставком, Библиотека „Бора Станковић” активно доприноси очувању и промоцији културног

наслеђа, омогућавајући његову доступност будућим генерацијама и истраживачима, као и јачању културне свести и историјског памћења заједнице.¹⁵

Закључак

Легат Вере Ценић у Библиотеци „Бора Станковић” представља кључни елемент у очувању културног наслеђа Врања и шире, јер није само збирка материјалних предмета, већ и симбол културног наслеђа које чува историјске, уметничке и интелектуалне вредности. Овај легат омогућава да се те вредности сачувају за будуће генерације, проучавају и интерпретирају у културним и образовним институцијама. Кроз његову систематску презентацију, каталогизацију, дигитализацију и заштиту, легат постаје кључни ресурс за разумевање културне баштине Србије и Балкана, чиме доприноси очувању културног идентитета. Кроз континуирани рад на његовом очувању, Библиотека „Бора Станковић” не само да штити физичке и интелектуалне вредности, већ поставља темеље за даљу културну едукацију и истраживање, што је од есенцијалне важности за очување културне баштине и њену трајну релевантност у друштву.

У времену дигитализације и убрзаних промена у културним политикама, значај легата, попут оног који је оставила Вера Ценић, постаје још израженији. Они не представљају само статичне збирке, већ динамичне центре културног памћења који могу бити основа за даља истраживања, едукацију и интеракцију са савременим генерацијама. Библиотеке, као чувари културне баштине, имају одговорност да активно раде на очувању, промоцији и доступности ових вредних фондова, користећи савремене технологије и методе презентације. Легат Вере Ценић поставља и модел за будуће иницијативе у заштити и популаризацији културне баштине. Његова улога у библиотечкој, научној и образовној заједници наставиће да се развија, потврђујући да су овакви легати непроцењиви ресурси у очувању и разумевању културног идентитета.

---

¹⁵ Јасмина Кнежевић и Александра Антић, *Larus argentatus* *gp* Вере Ценић: *капалој изложбе* (Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић”, 2023).

Литература

1. Антић, Александра и Кнежевић, Јасмина. *Каталоги Лејана Вере Ценић у врањској Библиотеци*. Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић”, 2023.
2. Арбутина, Нада. *Лејани у библиотеци*. Докторска дис., Филолошки факултет, Београд, 2016. Доступно и на: <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:13422/bdef:Content/get> (преузето 15. 6. 2025).
3. Божић, Јадранка. „Легати у културној политици Републике Србије”. Докторска дис., Београд: Факултет политичких наука, 2019.
4. Денић, Сунчица. *Вера*. Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић”, 2020.
5. Јовановић, Гордана. *Културно наслеђе: појам, заштитна, управљање*. Београд: Музеј града Београда, 2018.
6. Кнежевић, Јасмина и Антић, Александра. *Larus argentatus др Вере Ценић: каталог изложбе*. Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић”, 2023.
7. Мирчов, Светлана. „Библиотеке целине и библиотеке легати”. *Гласник Народне библиотеке Србије*, Год. 6, бр. 1 (2004): 11–16.
8. Трајковић, Борјанка. *Библиотека и културно наслеђе*. Сомбор: Педагошки факултет, 2016.
9. Шаровић, Марија, Нарциса Алексић, и Драгана Благојевић. „Бескрајна прича о пиротским легатима”. *Лејани и библиотеке целине: зборник радова*, ур. Татјана Брзуловић Станисављевић и Мирко Демић. Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић” (2016): 313–320.

The Legacy of Vera Cenić in the Function of Protecting the Cultural Heritage of Vranje

Abstract: Cultural heritage of a community represents a key element of its identity, historical continuity, and cultural development. Preservation and valorization of cultural heritage are priorities for libraries, museums, and archives, institutions tasked with protecting, documenting, and making valuable cultural assets accessible. In this context, legacies play a significant role as collections of books, manuscripts, personal documents, and other artifacts that carry scientific, historical, and cultural value. One of the important examples of cultural heritage protection through library practices is the Legacy of Vera Cenić, stored at the „Bora Stanković” Library in Vranje. Vera Cenić (1930–2020) was a writer, professor, educator, and author of significant scientific and literary works. Her personal library, donated to the library by her family in 2022, represents a valuable source for studying the cultural and social movements of the 20th century. The goal of this paper is to analyze the role of Vera Cenić’s Legacy in the protection of cultural heritage, the importance of its preservation, cataloging, and digitization, as well as the function of the library in ensuring the long-term accessibility of this collection. Special emphasis will be placed on the significance of the legacy in educational and research contexts.

Keywords: „Bora Stanković” Library, Vera Cenić, legacy, cultural heritage, cultural assets, catalog, exhibition

Примљен рукојис: 13. 6. 2025.

Исправке рукојиса: 20. 9. 2025.

Прихваћен за објављивање: 24. 10. 2025.